

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

L. MEDINA

представено на 12 декември 2024 година¹

Дело C-324/23 [Myszak]ⁱ

OF,

EI,

RI

срещу

М.К., ликвидатор на Getin Noble Bank S.A., по-рано Getin Noble Bank S.A.

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша)

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 — Договор за ипотечен кредит, индексирани в чуждестранна валута — Иск на потребителя за обявяване на договора за нищожен — Молба за допускане на временни мерки, с които се цели спиране на изпълнението на договора — Временни мерки — Директива 2014/59/ЕС — Директива за възстановяване и реструктуриране на банки (ДВРПБ) — Банка в режим на реструктуриране — Член 34, параграф 1, букви б) и ж) — Основни принципи, уреждащи реструктурирането — Принцип за справедливо третиране на кредиторите — Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Ефективна съдебна защита“

1. Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори², както и на член 34, параграф 1, букви б) и ж) и член 70, параграфи 1 и 4 от Директива 2014/59/ЕС³, с която се създава рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (наричани по-нататък „институциите“).

2. Запитването е отправено в рамките на производство по спор между OF, EI и RI (наричани по-нататък „ищите“), от една страна, и М.К., ликвидатор на Getin Noble Bank S.A., от друга. Ищите, които са потребители, са сключили с банката ответник договор за ипотечен

¹ Език на оригиналния текст: английски.

ⁱ Наименованието на настоящото дело е фиктивно. То не отговаря на истинското име на нито един от страните по делото.

² ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273.

³ Директива на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 173, 2014 г., стр. 190), позната още като „Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки“ или „ДВРПБ“.

кредит, индексирани в швейцарски франкове (CHF), без до момента да са погасили всички уговорени вноски. Те предявяват пред запитващата юрисдикция иск за обявяване на този договор за нищожен, тъй като съдържа неравноправни клаузи. В хода на това производство Getin Noble Bank е поставена в режим на реструктуриране.

3. Тогава ищците подават молба за допускане на привременни мерки, с които се цели спиране на изпълнението на задълженията им, докато трае производството по съществото на спора. Тези мерки са квалифицирани по националното право като обезпечителни мерки и с тях ищците искат спиране на изпълнението на задължението им да плащат месечните погасителни вноски по кредита по време на това производство, докато съдът се произнесе по основния иск⁴.

4. С въпроса си запитващата юрисдикция по същество пита дали е възможно да се ограничи защитата, която потребителите черпят от Директива 93/13, когато за съответната банка се провежда уредената с Директива 2014/59 процедура по реструктуриране. Поради това в разглеждания случай Съдът трябва да намери баланс между действието на тези две директиви.

I. Правна уредба

A. Правото на Съюза

1. Директива 93/13

5. Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 гласи следното:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

6. Съгласно член 7, параграф 1 от тази директива:

„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съще[с]твуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

2. Директива 2014/59

7. От значение за целите на настоящото заключение са съображения 3, 5, 10, 31, 48, 50, 51, 60 и 69.

⁴ В преюдициалното запитване не е посочен точният времеви обхват на въпросните актове. От представената на Съда преписка обаче става ясно, че първо е взето решение за реструктуриране на Getin Noble Bank, а след това за нея започва производство по несъстоятелност. В съдебното заседание страните потвърждават, че молбата за допускане на привременни мерки е подадена в периода между двете производства.

8. В член 34 от тази директива, озаглавен „Основни принципи, уреждащи преструктурирането“, се посочва следното в параграф 1, букви б) и ж):

„Държавите членки гарантират, че когато прилагат инструментите за преструктуриране и упражняват правомощията за преструктуриране, органите за преструктуриране вземат всички подходящи мерки, за да гарантират, че действието по преструктуриране е предприето в съответствие със следните принципи:

[...]

б) кредиторите на институцията в режим на преструктуриране поемат загубите след акционерите съгласно реда на своите вземания в обичайното производство по несъстоятелност, освен ако в настоящата директива изрично не е предвидено друго;

[...]

ж) никой кредитор не понася по-големи загуби от загубите, които би понесъл, ако институцията или дружеството по член 1, параграф 1, буква б), в) или г) бяха ликвидирани чрез обичайно производство по несъстоятелност в съответствие със защитните механизми по членове 73—75“.

9. В член 37 от Директива 2014/59, озаглавен „Общи принципи за инструментите за преструктуриране“, се посочва в параграф 1 и параграф 3, буква б), че органите за преструктуриране трябва да разполагат с необходимите правомощия за прилагане на инструментите за преструктуриране, включително инструмента „мостова институция“. В член 37, параграф 6 от посочената директива се предвижда, че институциите, от които са прехвърлени активи, трябва да бъдат ликвидирани чрез обичайно производство по несъстоятелност в разумен срок, като се взема предвид необходимостта от непрекъснатост на основните услуги.

10. Член 70 от Директива 2014/59, озаглавен „Правомощие за ограничаване на изпълнението на обезпечени интереси“, предвижда следното в параграф 1:

„Държавите членки гарантират, че органите за преструктуриране могат да ограничават правото на обезпечените кредитори на институцията в режим на преструктуриране да налагат изпълнението на обезпечени интереси по отношение на активи на тази институция в режим на преструктуриране от момента на публикуване на съобщението за ограничението в съответствие с член 83, параграф 4 до полунощ на следващия работен ден в държавата членка на органа за преструктуриране на институцията в режим на преструктуриране“.

11. В член 73 от Директива 2014/59 се определят правилата за третиране на акционерите и кредиторите при частични прехвърляния и използване на инструмента „споделяне на загуби“. За целите на преценката дали акционерите и кредиторите са щели да бъдат третирани по-добре, ако за институцията в режим на преструктуриране бе започнало обичайно производство по несъстоятелност, член 74 от посочената директива изисква от държавите членки да гарантират, че оценката се извършва от независимо лице. Съгласно член 75 от Директива 2014/59 държавите членки трябва да гарантират, че ако оценката по член 74 от посочената директива установи, че някой акционер или кредитор е понесъл

по-големи загуби, отколкото би понесъл при ликвидация чрез обичайно производство по несъстоятелност, акционерът или кредиторът има право разликата да му бъде изплатена от механизмите за финансиране на реструктурирането.

Б. Полското право

1. Граждански кодекс

12. Съгласно член 385¹, параграф 1 от Ustawa — Kodeks cywilny (Закон за приемане на Граждански кодекс) от 23 април 1964 г.⁵ в неговата консолидирана редакция⁶ (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) клаузите от сключен с потребител договор, които не са договорени индивидуално, не обвързват потребителя, ако определят правата и задълженията му в противоречие с добрите нрави, грубо нарушавайки неговите интереси (незаконосъобразни договорни клаузи).

2. Граждански процесуален кодекс

13. Съгласно член 730¹ от Ustawa — Kodeks postępowania cywilnego (Закон за приемане на Граждански процесуален кодекс) от 17 ноември 1964 г.⁷ в неговата консолидирана редакция⁸ (наричан по-нататък „Гражданският процесуален кодекс“):

„1. Допускане на обезпечение може да иска всяка страна или участник в производството, ако обоснове убедително иска и правния интерес от допускането на обезпечение.

2. Правен интерес от допускането на обезпечение съществува, когато липсата на обезпечение ще направи невъзможно или значително ще затрудни изпълнението на постановения по делото съдебен акт или по друг начин ще направи невъзможно или значително ще затрудни постигането на целта на производството по делото.

[...]

3. При избора на начина на обезпечаване съдът отчита интересите на страните или участниците в производството така, че на правоимащия да се осигури надлежна правна защита, а задължаваният да не се обременява повече от необходимото“.

14. Според запитващата юрисдикция за главното производство са релевантни и членове 731, 755 и 755²(1) от Гражданския процесуален кодекс.

⁵ Dz. U., бр. 16, позиция 93.

⁶ Dz. U., 2020 г., позиция 1740.

⁷ Dz. U., бр. 43, позиция 296.

⁸ Dz. U., 2021 г., позиция 1805.

3. Закон за Банковия гаранционен фонд

15. В член 135, параграфи 1 и 4 от Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji⁹ (Закон от 10 юни 2016 г. за Банковия гаранционен фонд, схемата за гарантиране на депозити и принудителното реструктуриране, наричан по-нататък „Законът за Банковия гаранционен фонд“) се предвижда:

„1. Изпълнителното или обезпечителното производство, насочено срещу имущество на субект в реструктуриране и образувано, преди да започне принудителното реструктуриране, се прекратява.

[...]

4. Докато трае принудителното реструктуриране, не се образува изпълнително и обезпечително производство спрямо субекта в процес на реструктуриране“.

16. Съгласно член 142, параграф 1 от този закон Bankowy Fundusz Gwarancyjny (Банков гаранционен фонд, Полша) може да спре упражняването на правото да се иска изпълнението на обезпеченията, свързани с активите на институция в режим на реструктуриране, за период, който не надхвърля края на работния ден, следващ деня на публикуването на съобщението за решението на Фонда да спре упражняването на това право.

4. Закон за несъстоятелността

17. В член 146, параграф 1 от Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (Закон от 28 февруари 2003 г. за несъстоятелността)¹⁰ (наричан по-нататък „Законът за несъстоятелността“) се предвижда, че изпълнителното производство, което е насочено срещу включено в масата на несъстоятелността имущество, се спира по силата на закона, считано от обявяването на несъстоятелността, и се прекратява след влизането в сила на съдебния акт, с който се обявява несъстоятелността. Съгласно параграф 2 от този член неразпределените суми от изпълнителното производство постъпват в масата на несъстоятелността. Съгласно параграф 3 след обявяването на несъстоятелността не се допуска принудително изпълнение, с изключение на специфични вземания за издръжка или пенсия.

II. Фактите по спора в главното производство и преюдициалното запитване

18. През 2007 г. OF и родителите му, RI и EI, сключват с Getin Noble Bank договор за ипотечен кредит със срок на погасяване 360 месеца за сумата от 185 375,71 полски злоти (PLN) (около 40 000 евро) (наричан по-нататък „разглежданият в главното производство договор за кредит“). Договорът за кредит съдържа клауза за преобразуване на тази сума в швейцарски франкове (CHF) по курс „купува“, определен от банката в таблица. Месечните вноски, изчислени в CHF, се погасяват в PLN по курс „продава“ за CHF, също едностранно определян от банката, по таблицата на банката към датата на падежа.

⁹ Dz. U., 2016 г., позиция 996.

¹⁰ Dz. U., 2022 г., позиция 1520, консолидиран текст от 9 юни 2022 г.

19. Кредитът е предназначен за покриване на част от покупната цена на недвижим имот и за покриване на свързаните с получаването на кредита разходи. На ишците в главното производство под формата на сравнителна таблица е предоставена информация за отражението на промените в лихвените проценти и валутните курсове върху този договор за кредит.

20. На 29 септември 2022 г. Банковият гаранционен фонд, действащ въз основа на Закона за Банковия гаранционен фонд, взема решение да започне принудително реструктуриране на Getin Noble Bank посредством инструмента „мостова институция“. С това решение се създава нов субект, наречен VELO Bank S.A., на който се прехвърлят почти всички права и задължения на ответника Getin Noble Bank, с изключение обаче на имуществените права, произтичащи от фактически, правни или незаконосъобразни действия по договори за кредити и заеми, деноминирани в CHF или индексирани по курса на CHF, както и произтичащите от тези имуществени права вземания, включително тези, които са предмет на граждански или административни производства, независимо от датата, на която са предявени. Според запитващата юрисдикция това означава, че имуществото на Getin Noble Bank се състои предимно от вземания, произтичащи от договори за кредит, които, подобно на договора на ишците, съдържат твърдени неравноправни договорни клаузи, които могат да бъдат оспорени със задна дата.

21. От медийните изявления на Банковия гаранционен фонд е било видно, че до една година е щяло да бъде подадена молба за обявяване в несъстоятелност и за ликвидация на Getin Noble Bank.

22. Ишците предявяват иск пред запитващата юрисдикция, с който искат разглежданият в главното производство договор да бъде обявен за нищожен, както и да им бъдат присъдени сумите от 48 352,97 PLN и 27 171,82 CHF (което по действащите валутни курсове съответства на около 95 % от усвоената главница), ведно със законната лихва за забава и съдебните разходи. Ишците посочват, че договорът за кредит съдържа незаконосъобразни клаузи относно индексването на размера на кредита в чуждестранна валута. Претендираната сума съответства на сумата на плащанията, извършени от ишците. При условията на евентуалност, ишците искат изпълнението на договора да продължи, след като от него се премахнат неравноправните клаузи.

23. Според Getin Noble Bank искът трябва да се отхвърли, а условията на договора не са незаконосъобразни.

24. След приемането на решението за реструктуриране ишците подават молба за допускане на привременни мерки, искайки обезпечаване на иска за обявяване на договора за нищожен, посредством уреждане на правата и задълженията на страните за времетраенето на производството по съществото на спора. По-конкретно, те искат да се спре изпълнението на задължението за погасяване на месечните вноски по кредита за периода от предявяването на иска до окончателното приключване на производството. Освен това ишците искат да се забрани на ответника да прави изявление за прекратяване на договора и да публикува в *Biuro Informacji Gospodarczej* (Служба за икономическа информация, Полша) сведения за непогасяването на кредита от ишците за периода от деня на допускане на обезпечението до приключването на производството.

25. Запитващата юрисдикция уточнява, че в производствата за допускане на привременни мерки съдът се произнася по обезпечителните мерки въз основа на обосноваването на пръв поглед на претенциите на страните, като взема предвид всички събрани доказателства по делото по същество. Според запитващата юрисдикция: i) ишците са потребители, ii) клаузите на разглеждания договор за кредит са неравноправни, тъй като налагат на потребителите риск, свързан с валутния курс, и позволяват на банката произволно да определя разликите в курса¹¹, а iii) допълнителните споразумения към договора, сключени от страните, не правят тези клаузи действителни.

26. Запитващата юрисдикция уточнява, че с оглед на практиката на Съда трябва да е възможно да се разпоредят привременни мерки, позволяващи да се спре изпълнението на задължението на ишците да плащат месечните вноски по кредита, в рамките на делото по същество. Съгласно член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд, както се тълкува от националните съдилища, когато банка е в режим на реструктуриране, тези съдилища обаче трябва да постановят определение за прекратяване на производството по допускане на привременни мерки. Според запитващата юрисдикция такова тълкуване пренебрегва разпоредбите от Директива 93/13 и лишава потребителя от правата му по тази директива.

27. Освен това запитващата юрисдикция уточнява, че тъй като обезпечаването на иск като този в главното производство е допустимо в обичайно производство по несъстоятелност, тълкуване на член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд, което не позволява допускането на обезпечение на такъв иск, би поставило потребителите, явяващи се кредитори, в по-неблагоприятно положение спрямо такива потребители в банки, ликвидирани чрез производство по несъстоятелност. Следователно възприемането на такова тълкуване щяло да противоречи на член 34, параграф 1, буква ж) от Директива 2014/59.

28. При това положение Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от [Директива 93/13], разглеждани в светлината на принципите на ефективност и на пропорционалност, както и с оглед на член 34, параграф 1, букви б) и ж) и член 70, параграфи 1 и 4 от [Директива 2014/59], да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която не разрешава да се уважи молба на потребител за допускане от съд по отношение на банка, спрямо която е започнало принудително реструктуриране, на привременна мярка (обезпечение на иск), изразяваща се в спиране за времетраенето на съдебното производство на изпълнението на задължението за погасяване на главницата и лихвата по месечните погасителни вноски по договор за кредит, който вероятно ще бъде обявен от съд за нищожен поради премахването от него на неравноправни договорни клаузи — само защото банката е в принудително реструктуриране?“.

III. Производство пред Съда

29. Писмени становища подават ишците в главното производство, полското правителство и Европейската комисия. Всички тези страни и ответникът в главното производство представят устни становища в съдебното заседание, проведено на 17 октомври 2024 г.

¹¹ Въпросните клаузи са сходни с тези от договора, анализиран в решение от 3 октомври 2019 г., Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

IV. Анализ

A. Преформулиране на въпроса

30. Запитващата юрисдикция посочва, че с член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд е транспониран неправилно член 70, параграф 1 от Директива 2014/59.

31. В това отношение, както посочват полското правителство и Комисията, става ясно, че член 70, параграф 1 от Директива 2014/59 всъщност е транспониран в полското право с член 142, параграф 1 от Закона за Банковия гаранционен фонд, който има различен времеви обхват от този на член 135, параграфи 1 и 4 от него. По-конкретно, член 135, параграф 1 от Закона за Банковия гаранционен фонд се отнася до производствата за допускане на обезпечителни мерки, които са образувани преди започването на процеса на реструктуриране, докато член 135, параграф 4 от същия закон се отнася до исканията, направени по отношение на субекта в режим на реструктуриране в хода на принудителното реструктуриране. Член 70, параграф 1 от Директива 2014/59 обаче обхваща много кратък период от време — от публикуването на съобщението за ограничението¹² до полунощ на следващия работен ден в държавата членка на органа за реструктуриране на институцията в режим на реструктуриране.

32. Във всеки случай, искам да отбележа, че по дело C-34/23¹³ — скорошно дело, по което фактическите обстоятелства са сходни с настоящите — Съдът е бил сезиран с въпрос за тълкуване на член 70, параграф 1 от Директива 2014/59 във връзка с член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд. В определението си по това дело Съдът констатира, че спорът в главното производство се отнася до молба за допускане на привременни мерки, която явно не попада в обхвата на член 70, параграф 1 от Директива 2014/59.

33. Съдът изрично уточнява, че искът в главното производство, в което ищците са поискали допускане на обезпечителни мерки във връзка с договор за кредит, не се отнася до никакви обезпечени интереси. Съдът добавя, че „потребител, който е предявил иск за обявяване на нищожността на договор за ипотечен кредит, сключен с Getin Noble Bank, няма качеството на „обезпечен кредитор“ на тази банка по смисъла на член 70, параграф 1 от Директива 2014/59“¹⁴. Съдът постановява, че спорът в главното производство явно не попада в обхвата на тази разпоредба, така че преюдициалният въпрос, който се отнася единствено до нейното тълкуване, няма никаква връзка с предмета на спора¹⁵.

34. Всъщност длъжниците по договор за кредит (които могат да станат кредитори, ако той бъде обявен за нищожен от съда) действително могат да се считат за потенциални кредитори или дори в крайна сметка за кредитори. При договорите за потребителски кредит обаче обезпеченият кредитор, както бе обяснено от Комисията в съдебното заседание, е кредитодател или кредитор, чието вземане се удовлетворява от имуществото или активите на длъжника. Поради това е ясно, че ищците, които нямат право върху въпросното имущество, не са „обезпечени кредитори“ съгласно тази разпоредба.

¹² Публикуване в съответствие с член 83, параграф 4 от Директива 2014/59.

¹³ Определение от 20 февруари 2024 г., Getin Noble Bank (C-34/23, EU:C:2024:203).

¹⁴ Пак там, точка 32.

¹⁵ Пак там, точка 33.

35. В разглеждания случай ищците, които са потребители, също искат допускане на обезпечителни мерки във връзка с договор за кредит с институция в режим на реструктуриране. Поради това ищците в главното производство не могат да се считат за „обезпечени кредитори“ в по-голяма степен от тези по делото, по което е постановено горепосоченото определение. От това *mutatis mutandis* следва, че член 70, параграф 1 от Директива 2014/59 няма отношение към предмета на настоящия спор. Следователно в съответствие с това скорошно определение на Съда настоящото преюдициално запитване е явно недопустимо в частта, в която се отнася до тази разпоредба. Тъй като член 70, параграф 4 от тази директива се отнася до упражняването на правомощие по същия член, тази разпоредба също е ирелевантна за целите на разглеждания тук спор.

36. Ето защо поставеният от запитващата юрисдикция въпрос следва да се преформулира по същество в смисъл дали член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разгледани в светлината на принципа на ефективност и във връзка с член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба или практика, която не разрешава допускането на привременни мерки с цел спиране, докато трае съдебното производство, на изпълнението на задължението за плащане на бъдещите месечни погасителни вноски по кредит само защото за банката ответник се провежда уредената в Директива 2014/59 процедура по реструктуриране¹⁶.

37. Тъй като с преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция цели да установи взаимодействието между разпоредбите от Директива 2014/59 и Директива 93/13, разгледани в светлината на принципа на ефективност, ще започна с разглеждането на тези разпоредби, а след това ще се спра на взаимодействието помежду им.

Б. Тълкуване на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13

38. Съдът постановява, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че за обявената за неравноправна договорна клауза трябва принципно да се счита, че никога не е съществувала, така че тя няма как да има последици за потребителя. Ето защо установяването по съдебен ред на неравноправността на такава клауза поначало трябва да води до връщането на потребителя в правното и фактическо положение, в което той би се намирал при липсата на тази клауза. Задължението на националния съд да изключи действието на неравноправната договорна клауза, която налага плащането на суми, оказали се недължими, по принцип поражда съответния реституционен ефект за тези суми¹⁷. Може да се приеме, че когато банките работят в нормални условия, Съдът последователно подкрепя защитата на потребителите, когато тя противоречи на интересите на финансовите институции, особено в контекста на неравноправни договорни клаузи¹⁸.

¹⁶ В преформулирания въпрос не присъства принципът на пропорционалност, който не е релевантен за целите на настоящия анализ. Вж. в този смисъл решение от 15 юни 2023 г., *Getin Noble Bank* (Спиране на изпълнението на договор за кредит) (C-287/22, EU:C:2023:491), което също съдържа позоваване на „ефективност и пропорционалност“.

¹⁷ Вж. решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo* и др. (C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 61 и 62).

¹⁸ Вж. например решения от 14 юни 2012 г., *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349), от 14 март 2013 г., *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164), от 30 април 2014 г., *Kásler* и *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), от 21 януари 2015 г., *Unicaja Banco* и *Caixabank* (C-482/13, C-484/13, C-485/13 и C-487/13, EU:C:2015:21), и от 26 март 2019 г., *Abanca Corporación Bancaria* и *Bankia* (C-70/17 и C-179/17, EU:C:2019:250).

39. В разглеждания случай според запитващата юрисдикция, ако тя установи, че някои клаузи от разглеждания договор за ипотечен кредит са неравноправни, след отстраняването на тези клаузи останалата част от разглеждания договор за ипотечен кредит няма да може да продължи да се изпълнява и ще бъде необходимо договорът да бъде обявен за нищожен в своята цялост. Ето защо настоящото заключение изхожда от отправната точка, че запитващата юрисдикция е убедена в достатъчна степен в необходимостта да обяви разглеждания договор за ипотечен кредит за нищожен, в резултат на което потребителят би имал право на иск срещу банката за възстановяване на вече платените по този договор суми.

40. Що се отнася до въпроса за допускането на привременни мерки, правото на Съюза не хармонизира производствата, по реда на които се преценяват твърденията за неравноправност на договорна клауза. Поради това тези производства се уреждат от вътрешния правен ред на всяка държава членка¹⁹ в съответствие с принципа на процесуалната автономия на държавите членки, при условие обаче, че са съобразени с принципите на равностойност и ефективност²⁰.

41. По-конкретно, що се отнася до принципа на ефективност, трябва да се подчертае, че задължението на държавите членки да осигурят ефективността на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, включва — що се отнася в частност до правата, произтичащи от Директива 93/13 — изискване за ефективна съдебна закрила, закрепено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), което наред с останалото важи за определянето на процесуалните правила, приложими към исковете, основани на подобни права²¹. Съгласно постоянната съдебна практика, когато е сезиран със спор, който се урежда от правото на Съюза, националният съд трябва да бъде в състояние да наложи привременни мерки, за да гарантира пълното действие на последващото съдебно решение относно съществуването на правата, предявени въз основа на правото на Съюза²². Съдът постановява, че принципът на ефективна съдебна защита на правата, които са предоставени на правните субекти от правото на Съюза, трябва да се тълкува в смисъл, че изисква в правовия ред на държава членка да бъде предвидена възможността за налагане на привременни мерки с оглед спиране на прилагането на националните разпоредби до произнасяне на компетентния съд по тяхното съответствие с правото на Съюза, когато налагането на такива мерки е необходимо, за да се гарантира пълна ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на тези права²³. В обобщение, националният съд, сезиран със спор, който се урежда от правото на Съюза, трябва да може да наложи привременни мерки, за да гарантира пълна ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на претендираните права съгласно правото на Съюза.

¹⁹ Вж. решение от 22 септември 2022 г., *Vicente* (Иск за възстановяване на адвокатски хонорари) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 53 и цитираната съдебна практика).

²⁰ Вж. в този смисъл решение от 13 септември 2018 г., *Profi Credit Polska* (C-176/17, EU:C:2018:711, т. 57 и цитираната съдебна практика).

²¹ Решения от 22 април 2021 г., *Profi Credit Slovakia* (C-485/19, EU:C:2021:313, т. 54 и цитираната съдебна практика), и от 10 юни 2021 г., *BNP Paribas Personal Finance* (C-776/19—C-782/19, EU:C:2021:470, т. 29).

²² Решения от 15 януари 2013 г., *Križan* и др. (C-416/10, EU:C:2013:8, т. 107), от 14 май 2020 г., *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU и C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, т. 297), където се цитира решение от 19 юни 1990 г., *Factortame* и др. (C-213/89, EU:C:1990:257, т. 21).

²³ Решение от 13 март 2007 г., *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163, т. 77 и т. 2 от диспозитива).

42. Освен това въпросът за налагането на привременни мерки в рамките на производства, свързани с правата, които потребителите черпят от Директива 93/13, е предмет на няколко решения на Съда, включително наскоро постановеното решение от 15 юни 2023 г., *Getin Noble Bank* (Спиране на изпълнението на договор за кредит)²⁴, което е постановено след подаването на настоящото искане за преюдициално запитване, но се отнася до фактически обстоятелства, относително сходни с тези по него²⁵.

43. По това дело Съдът отбелязва, че Директива 93/13 не допуска национална правна уредба, която не позволява на съда, който разглежда делото по същество и който е компетентен да прецени неравноправния характер на договорна клауза, да наложи привременни мерки като спиране на изпълнителното производство, когато постановяването на тези мерки е необходимо, за да се гарантира пълната ефективност на окончателното му решение, тъй като тази правна уредба може да накърни ефективността на защитата, която се цели с посочената директива²⁶. Съдът също така посочва, че налагането на такива мерки може да е необходимо по-специално когато съществува риск потребителят да заплати в хода на съдебното производство, продължителността на което може да бъде значителна, погасителни вноски в размер, който е по-висок от действително дължимия, ако клаузата бъде оставена без приложение²⁷.

44. Съдът постановява, че поради това защитата, гарантирана на потребителите с Директива 93/13, и по-специално с член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от нея, изисква националният съд да може да наложи подходяща привременна мярка, ако това е необходимо, за да се гарантира пълната ефикасност на бъдещото съдебно решение относно неравноправния характер на договорните клаузи²⁸. По-специално, Съдът подчертава, че налагането на такава привременна мярка изглежда още по-необходимо, когато посоченият потребител е изплатил на съответната банка сума, която е по-голяма от заетата, още преди да е започнал производство²⁹. Съдът заключава по същество, че национална съдебна практика, съгласно която се отказва допускането на привременни мерки за спиране на плащането на месечни вноски по договор за кредит, въпреки че тези мерки са необходими, за да се гарантира защитата, предоставена на потребителите с Директива 93/13, не изглежда в съответствие с принципа на ефективност и следователно не е съвместима с член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13³⁰.

45. Следователно задължението на държавите членки да осигурят ефективността на правата, произтичащи от правото на Съюза, и по-специално на правата, произтичащи от Директива 93/13, включва изискване за осигуряване на ефективна съдебна защита, гарантирана и от член 47 от Хартата, което означава, че когато потребителят е предявил иск срещу банка за обявяване на договор за нищожен поради съдържащите се в него неравноправни клаузи, националният съд следва да може да наложи привременни мерки, с които да спре изпълнението на договора за кредит, докато трае посоченото производство.

²⁴ C-287/22, EU:C:2023:491.

²⁵ Съдът се произнася по това дело на 15 юни 2023 г., т.е. след акта на запитващата юрисдикция от 26 октомври 2022 г. за отправяне на преюдициалното запитване по настоящото дело.

²⁶ Вж. в този смисъл решение от 15 юни 2023 г., *Getin Noble Bank* (Спиране на изпълнението на договор за кредит) (C-287/22, EU:C:2023:491, т. 41 и цитираната съдебна практика).

²⁷ Пак там, точка 42 и цитираната съдебна практика.

²⁸ Пак там, точка 43.

²⁹ Пак там, точка 52.

³⁰ Пак там, точка 55.

46. При това положение член 47 от Хартата има директен ефект в случай като настоящия³¹. Тъй като правото на ефективна съдебна защита, гарантирано от тази разпоредба, не е абсолютно право³², националният съд, когато прилага правото на Съюза, е длъжен да балансира засегнатите интереси и да вземе всички необходими мерки, за да гарантира правото на ефективна съдебна защита. Що се отнася до засегнатите интереси по настоящото дело, запитващата юрисдикция подчертава, от една страна, целта за ефективност на реструктурирането, и по-специално финансовата стабилност на банковата система, и от друга страна, ефективната съдебна защита на потребителя. Поради това е необходимо да се разгледат последиците, които произтичат от прилагането на Директива 2014/59.

В. Тълкуване на разпоредбите от Директива 2014/59

47. Запитващата юрисдикция уточнява, че поради откриването на производство по реструктуриране на Getin Noble Bank, съгласно член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд тя не може да допусне привременни мерки в полза на потребителите. Следователно основният въпрос по настоящото дело е дали при прилагането на Директива 2014/59 правата на потребителите могат да бъдат ограничени. В този контекст запитващата юрисдикция се позовава по-специално на член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59. Преди да се анализират принципите, залегнали в тази разпоредба, следва да се анализира нейният обхват.

1. Обхватът на член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59

а) Понятията „действия по реструктуриране“, „инструменти за реструктуриране“ и „правомощия за реструктуриране“ по смисъла на член 34, параграф 1 от Директива 2014/59

48. В началото следва да се отбележи, че в член 34, параграф 1 от Директива 2014/59 се говори за три понятия, а именно „инструментите за реструктуриране“, „правомощията за реструктуриране“ и „действието по реструктуриране“. Според мен тези три понятия нямат един и същ обхват, така че, когато се използва инструментът „мостова институция“, тази разпоредба може да се приложи към правомощията за реструктуриране и действията по реструктуриране и съответно към актовете, които засягат разглежданата остатъчна част от дружеството.

49. Първо, ще отбележа, че съгласно член 2, параграф 1, точка 40 от посочената директива изразът „действие по реструктуриране“ означава решението дадена институция или дружество по член 1, параграф 1, буква б), в) или г) да бъдат поставени в режим на реструктуриране съгласно член 32 или 33, да се приложи инструмент за реструктуриране или да се упражнят едно или повече правомощия за реструктуриране. В това отношение е ясно, че изразът „действие по реструктуриране“ следователно обхваща не само тези

³¹ Вж. по аналогия решения от 8 ноември 2022 г., Deutsche Umwelthilfe (Одобрение на моторни превозни средства) (C-873/19, EU:C:2022:857), в областта на правото на околната среда, и от 20 февруари 2024 г., X (Липса на основания за прекратяване) (C-715/20, EU:C:2024:139), в областта на рамковото споразумение за срочната работа и принципа на недопускане на дискриминация.

³² Решение от 5 септември 2024 г., Banco Santander (Реструктуриране на Banco Popular II) (C-775/22, C-779/22 и C-794/22, EU:C:2024:679, т. 80 и цитираната съдебна практика).

инструменти и правомощия, но и решението за поставяне на институцията или дружеството в режим на реструктуриране, а това го превръща в общо понятие, отнасящо се до различни актове, свързани с процедурата по реструктуриране.

50. Второ, съгласно член 2, параграф 1, точка 19 от тази директива изразът „инструмент за реструктуриране“, съдържащ се в посочената разпоредба, означава инструмент, посочен в член 37, параграф 3 от същата директива, а именно инструментът „продажба на стопанска дейност“, инструментът „мостова институция“, инструментът „обособяване на активи“ и инструментът „споделяне на загуби“.

51. В настоящия случай инструментът за реструктуриране, който е приложен, е инструментът „мостова институция“ по смисъла на член 37, параграф 3, буква б) от Директива 2014/59 и в съответствие с член 40 от нея. Искането за допускане на привременни мерки в главното производство се отнася до активи (кредит, деноминиран в чуждестранна валута), които са останали в Getin Noble Bank, т.е. първоначалното дружество (или остатъчната част от дружеството). То обаче не се отнася до активите, прехвърлени на мостовата институция, а именно Velo Bank, създадена в рамките на процедурата по реструктуриране.

52. Съгласно член 37, параграф 6 от Директива 2014/59, тълкуван в светлината на съображения 50, 60 и 69 от нея, когато се прилагат инструментите за реструктуриране, посочени в параграф 3, буква а) или б) от посочения член, и те се използват за прехвърляне само на част от активите, правата или задълженията на институцията в режим на реструктуриране, остатъчната част от институцията или дружеството, от които са прехвърлени активите, правата или задълженията, се ликвидира чрез обичайно производство по несъстоятелност. Следователно в настоящия случай, тъй като е използван инструментът „мостова институция“, активите, които са останали в Getin Noble Bank, са предмет на обичайното производство по несъстоятелност.

53. Периодът от време след решението за прилагане на инструмента „мостова институция“ и преди ликвидацията на институцията или субекта в производство по несъстоятелност също следва да бъде обхванат от понятието „инструменти за реструктуриране“, тъй като прилагането на този инструмент определя статута на остатъчната част от дружеството през този период. Принципите, заложи в член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59, престават да са приложими за целите на активите, които остават в остатъчната част от институцията или дружеството, само след започване на ликвидацията на институцията или дружеството чрез обичайното производство по несъстоятелност.

54. Трето, в член 34, параграф 1 от Директива 2014/59 се споменават и „правомощията за реструктуриране“, които съгласно член 2, параграф 1, точка 20 от същата директива се определят като правомощията, посочени в членове 63—72 от нея.

55. В това отношение ще отбележа, че последните членове обхващат широк спектър от правомощия.

56. По-специално, тъй като в член 63, параграф 1, буква г) се посочва „правомощието да прехвърлят на друг субект с негово съгласие права, активи или задължения на институцията в режим на реструктуриране“, е видно, че понятието „правомощия за реструктуриране“ обхваща решението за започване на принудително реструктуриране по отношение на банката отговорник, като се създаде мостова банка, и актовете, които се

отнасят до институцията в режим на реструктуриране и до остатъчната част от институцията или дружеството, преди тя да се постави в режим на обичайно производство по несъстоятелност.

57. Следователно, доколкото член 34, параграф 1 от Директива 2014/59 визира „действие по реструктуриране“, „инструменти за реструктуриране“ и „правомощия за реструктуриране“, тази разпоредба, изглежда, наистина се прилага за първоначалното решение, с което националните органи решават да поставят дружеството в режим на реструктуриране. Тя се прилага и за положението на остатъчната част от институцията или дружеството преди ликвидацията му чрез обичайното производство по несъстоятелност, т.е. в настоящия случай за Getin Noble Bank и следователно за разглеждането на искане за допускане на обезпечителни мерки, подадено до съда срещу тази остатъчна част от институция или дружество.

58. Поради това считам, че основните принципи, уреждащи реструктурирането, посочени в член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59, се прилагат в хипотеза, в която ищци искат допускане на обезпечителни мерки (привременни мерки) в рамките на производство, образувано срещу остатъчна част от дружество, преди то да бъде ликвидирано чрез обичайното производство по несъстоятелност, тъй като тази остатъчна част от дружество е била обект на действия по реструктуриране, инструменти за реструктуриране и правомощия за реструктуриране на националните органи.

б) Понятието „кредитор“ по смисъла на член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59

59. Необходимо е да се определи дали потребители като ищците, които са предявили иск за обявяване на нищожността на спорния договор за кредит поради използваните в него неравноправни договорни клаузи, се явяват и „кредитори“ по смисъла на член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59.

60. Обикновено с понятието „кредитор“ се обозначава всяко юридическо или физическо лице, което има вземане срещу длъжника. Доколкото в настоящия случай въпросните потребители искат спиране на изпълнението на задължението им да плащат бъдещи месечни погасителни вноски по кредит, те изглеждат *prima facie* като длъжници. Въпреки това от преюдициалното запитване е видно, че ищците са *потенциални кредитори*, тъй като има голяма вероятност образуваното от тях производство да доведе до обявяване на нищожността на разглеждания договор за кредит в неговата цялост.

61. В Директива 2014/59 не се определя изрично видът на задълженията, които водят до придобиване на качеството на кредитор, и тя съответно не налага никакви ограничения в това отношение. Следователно понятието „кредитор“ трябва да се тълкува по такъв начин, че да включва и потенциални кредитори, когато те са потребители и съществува голяма вероятност искът им за обявяване на договора за нищожен да бъде уважен от националния

съд³³. Това тълкуване е в съответствие с по-широките цели за осигуряване на защита и справедливо третиране на всички заинтересовани страни, участващи в процеса на реструктуриране, определени в Директива 2014/59³⁴.

62. В настоящия случай, макар националният съд все още да не е постановил решение относно нищожността на разглеждания договор за кредит в главното производство, искът на ищците за обявяване на нищожност представлява формално правно действие, което може да доведе до промяна на положението им от длъжник в кредитор.

63. Следователно ищците могат да се считат за кредитори по смисъла на член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59 дори ако съдът все още не се е произнесъл по действителността на договора за кредит. В това отношение следва да се отбележи, че единствено националната юрисдикция, пред която е повдигнат спорът, следва да прецени с оглед на конкретните обстоятелства по делото дали в конкретния случай е налице в достатъчна степен вероятност длъжникът да се превърне в такъв кредитор. Настоящото заключение се основава на предположението, че разглежданите потребители действително са кредитори по смисъла на тази разпоредба.

2. Съдържанието на принципите, заложи в член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59

64. В член 34, параграф 1 от Директива 2014/59 се определят основните принципи, уреждащи реструктурирането, включително, първо, принципът, че акционерите първи поемат загубите (буква а) и че кредиторите поемат загубите след акционерите по реда на своите вземания в обичайно производство по несъстоятелност, освен ако изрично не е предвидено друго (буква б). Второ, в член 34, параграф 1, буква ж) от Директива 2014/59 е установен „принципът за справедливо третиране на кредиторите“ (наричан по-нататък „принципът за СТК“), който изисква процедурите за реструктуриране по тази директива да се провеждат от националните органи по такъв начин, че никой кредитор да не понася по-големи загуби от загубите, които би понесъл в обичайното производство по несъстоятелност. Този принцип се счита за основен постулат на режимите за реструктуриране³⁵.

а) Сравнението на реструктурирането с третирането при обичайно производство по несъстоятелност

65. От една страна, принципите, установени в член 34, параграф 1, буква б) от Директива 2014/59, се отнасят до реда, по който трябва да се поемат загубите, а именно първо акционерите и след това кредиторите. Този принцип следва да се тълкува в светлината на

³³ В това отношение се съгласявам с довода на ищците, изтъкнат в съдебното заседание, че качеството на кредитор произтича от реституционния ефект, който може да породи бъдещото решение на националния съд, и следователно от ефективността на защитата, гарантирана от Директива 93/13.

³⁴ Вж. съображения 5, 10, 31 и 48 от Директива 2014/59, които подкрепят тълкуването, че тази директива има за цел да осигури защита и справедливо третиране на всички заинтересовани страни, като същевременно сведе до минимум необходимостта от публична финансова намеса.

³⁵ Gortsos, C. V. Banking Resolution: The EU Framework Governing the Resolution of Credit Institutions. — In: Amtenbrink, F., C. Herrmann, R. Repasi (eds.). The EU Law of Economic and Monetary Union. New York, 2020; online edn, Oxford Academic, <https://doi.org/10.1093/oso/9780198793748.003.0046>, консултирано на 7 ноември 2024 г.

основния принцип на Директива 2014/59, залегнал в съображения 5 и 50 от нея, съгласно който разходите за реструктуриране на банка трябва да се поемат преди всичко от акционерите на банката, а не от нейните кредитори.

66. От друга страна, принципът за СТК по член 34, параграф 1, буква ж) от Директива 2014/59 гарантира, че мерките по реструктуриране са разработени по такъв начин, че кредиторите да бъдат третирани поне толкова благоприятно, колкото биха били третирани в националните процедури по несъстоятелност. Прилагането му води до сравняване на това, което кредиторът е получил в контекста на реструктурирането, и това, което би получил при обичайно производство по несъстоятелност. Принципът за СТК гарантира, че процесът на реструктуриране е справедлив и предвидим, като поддържа ниво на равностойност спрямо националните процедури по несъстоятелност, защитавайки правата на кредиторите. Поради това този принцип се разглежда като ключова предпазна мярка, която гарантира, че действията по реструктуриране не ощетяват кредиторите в по-голяма степен, отколкото те биха били ошетени при обичайното производство по несъстоятелност.

67. Важно е обаче да се подчертае фактът, че производството по несъстоятелност представлява област на действие, в която държавите членки могат да упражняват собствени правомощия, тъй като законодателството в областта на несъстоятелността не е хармонизирано на равнището на Съюза³⁶. Поради това член 34, параграф 1, буква ж) от Директива 2014/59 е от значение само за преценката на равното третиране на кредиторите в процедури по реструктуриране и производства по несъстоятелност по националното законодателство, проверявано от запитващата юрисдикция.

68. В това отношение запитващата юрисдикция счита, че предоставянето на защита чрез спиране на изпълнението на задължението за плащане на погасителните вноски по кредита по разглеждания в главното производство договор може да бъде допустимо в производството по несъстоятелност³⁷. Следователно национална мярка, която не позволява допускането на обезпечение на такова вземане, би поставила в по-неблагоприятно положение потребителите, които са кредитори, спрямо такива потребители при банки, които са ликвидирани чрез производство по несъстоятелност. Ето защо следването на такова тълкуване би било в противоречие с член 34, параграф 1, буква ж) от Директива 2014/59³⁸.

69. Съгласно Директива 2014/59 размерът на задълженията на банката към кредиторите се ограничава към датата на публикуване на съобщението, която определя момента, към който вземанията и задълженията на кредиторите се изчисляват за целите на

³⁶ Понастоящем единствените актове в тази област са Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 141, 2015 г., стр. 19), който се отнася главно до въпросите на международното частно право при трансгранично производство по несъстоятелност, и Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (Директива за реструктурирането и несъстоятелността) (ОВ L 172, 2019 г., стр. 18), която се отнася за превантивното корпоративно реструктуриране.

³⁷ Следва да се отбележи, че в съдебното заседание пред Съда страните не постигнаха съгласие дали допускането на привременни мерки по националното право е разрешено. От изявленията на страните следва, че трябва да се прави разграничение между допускането на привременни мерки по отношение на активите на банка в производство по несъстоятелност, което се оказва забранено, и допускането на привременни мерки по отношение на възстановяването на кредита, което се оказва разрешено.

³⁸ В това отношение, въпреки че релевантността на член 34, параграф 1, буква б) от Директива 2014/59 не е обяснена в преюдициалното запитване, но той е отбелязан в преюдициалния въпрос, ще го включа в анализа си. Действително е възможно да се заключи, че тъй като тази разпоредба определя реда, по който кредиторите понасят загубите, запитващата юрисдикция има съмнения относно последиците от евентуалното отхвърляне на искането на ищците, които са потребители, съгласно член 135, параграф 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд.

преструктурирането³⁹. Същевременно потребител, който плаща суми на банката след обявяването на преструктурирането по силата на договор, съдържащ неравноправни клаузи, ще понесе увеличение на размера на своите загуби. Както уточнява запитващата юрисдикция, при обичайното производство по несъстоятелност потребителят може да се ползва от обезпечителна мярка за спиране на изпълнението на договора.

70. От въпросното национално законодателство следва, че при преструктуриране срещу институцията в режим на преструктуриране не могат да се предприемат никакви мерки за принудително изпълнение или да се допускат обезпечителни мерки⁴⁰.

71. Следователно потребител, който не може да поиска допускането на такава мярка, може да се окаже в по-неблагоприятно положение от кредиторите на дружество, което е предмет на обичайно производство по несъстоятелност, тъй като този потребител ще бъде задължен да изпълнява договора за кредит без възможност да се ползва от обезпечителна мярка, а това ще доведе до непрекъснато увеличаване на вземането на потребителя към банката въпреки вземането на решение за преструктуриране.

б) Механизмът за последващо обезщетяване

72. Обезщетителният механизъм, предвиден в членове 73—75 от Директива 2014/59, е от основно значение за прилагането на принципа за СТК. Той изисква сравняване на третирането на кредиторите в хода на действието по преструктуриране с третирането, което те биха получили при обичайно производство по несъстоятелност. За тази цел следва да се вземе предвид националното право в областта на несъстоятелността, което би било приложимо, ако спрямо тези дружества бе започнало обичайно производство по несъстоятелност.

73. По същество обезщетението е равно на загубата, която са претърпели кредиторите, т.е. разликата между сумата, която действително са получили в производството по преструктуриране, и сумата, която щяха да получат, ако за институцията бе образувано обичайно производство по несъстоятелност⁴¹. Следователно акционерите и кредиторите, които са претърпели такива по-големи загуби, имат право на последващо обезщетение⁴². Този механизъм се стреми да постигне баланс между финансовата стабилност и справедливостта, като гарантира, че докато институцията се преструктурира ефикасно, кредиторите са защитени.

³⁹ Вж. член 69, параграф 1 и член 83, параграф 4 от Директива 2014/59, съгласно които органът за преструктуриране публикува или осигурява публикуването на копие от заповедта или акта, по силата на които се предприема действието по преструктуриране, или съобщение, в което се обобщават последиците от действието по преструктуриране.

⁴⁰ Вж. член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд.

⁴¹ Принципът на обезщетяване на акционера и на кредиторите следва да се разглежда в светлината на съображения 50 и 51 от Директива 2014/59. По-специално, в съображение 50 от нея се посочва, че акционерите и кредиторите следва да имат право да получат като плащане или обезщетение за своите вземания, предявени в рамките на производството по ликвидация, размер, не по-малък от сумата, която по изчисления биха получили при ликвидация на цялата институция чрез обичайното производство по несъстоятелност.

⁴² В член 73, буква а) от Директива 2014/59 се изисква държавите членки да гарантират, че в случай на частично прехвърляне на активи и пасиви към мостова институция полученото от кредиторите, чиито вземания остават в банката в несъстоятелност, „за техните вземания е най-малко равностойно на това, което биха получили, ако институцията в режим на преструктуриране беше ликвидирана чрез обичайно производство по несъстоятелност“. По този начин на съответните кредитори се гарантира обезщетение за загубата, която те понасят вследствие на прехвърлянето на потенциално ценни активи извън масата на несъстоятелността. Съгласно член 75 и член 101, параграф 1, буква д) от Директива 2014/59 всяка загуба ще бъде изплатена от схемите за финансиране на преструктурирането. Схемите за финансиране на преструктурирането се финансират от институциите, които са под надзора на органите за преструктуриране.

74. По-специално, от една страна, процедурата по реструктуриране, установена с Директива 2014/59, е изключителен инструмент, насочен главно към осигуряване на стабилността на финансовите пазари, когато тази стабилност може да бъде застрашена от неизпълнението на задълженията от страна на една трансгранична институция⁴³. Целта на процедурата по реструктуриране е да предостави на публичните органи набор от инструменти, които да им позволят да се намесят достатъчно бързо и на достатъчно ранен етап, да осигурят критичните финансови и икономически функции на съответната институция и да ограничат отрицателните последици от неизпълнението на задълженията на институцията⁴⁴. Следователно тази директива преследва по-широки цели, свързани с финансовата стабилност, като например поддържане на доверието във финансовата система и избягване на системния риск. От друга страна, обезщетителният механизъм, предвиден в членове 73—75 от Директива 2014/59, осигурява ключова защита на кредиторите, като гарантира, че те няма да бъдат третирани несправедливо по време на реструктурирането на проблемна институция. От това следва, че горепосоченият обезщетителен механизъм има за цел да постигне баланс между това да позволи на органите да реструктурират проблемни институции в обществен интерес, и това да защити законните финансови интереси на кредиторите.

3. Прилагане към настоящия случай

75. Ако поради процедурата по реструктуриране активите на ищците, които остават в остатъчната част от дружеството, претърпят по-големи загуби, отколкото биха претърпели при обичайно производство по несъстоятелност — което трябва да се прецени от националния съд — ищците имат право на последващо обезщетение въз основа на принципа за СТК. Този обезщетителен механизъм обаче не включва непременно процесуална защита. Всъщност следва да се отбележи, че Директива 2014/59 не предвижда специални разпоредби за привременни мерки, искани от кредитори срещу банка в режим на реструктуриране. От това следва, че законодателни мерки като член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд, които се отнасят до въпроса за привременните мерки, искани от кредитори в спор относно договорни задължения с остатъчната част от дружеството, не попадат в приложното поле на тази директива.

Г. Постигане на баланс между целите на защитата на потребителите и процедурите по реструктуриране

76. Както бе обяснено по-горе⁴⁵, съгласно Директива 2014/59 кредитор може да получи последващо обезщетение, когато това лице претърпи по-големи загуби, отколкото би претърпяло, ако институцията бе ликвидирана чрез обичайното производство по несъстоятелност. Ето защо основният въпрос е дали механизмът за последващо обезщетение по тази директива осигурява достатъчна защита на потребител, който трябва да извършва плащания към остатъчната част от дружеството по време на производството, в което иска да се обяви нищожността на договора поради наличието в него на неравноправни клаузи.

⁴³ Вж. съображение 3 от Директива 2014/59.

⁴⁴ Вж. съображение 5 от Директива 2014/59.

⁴⁵ Вж. точки 72—74 по-горе.

77. В това отношение, макар решение от 5 май 2022 г., Banco Santander (Преструктуриране на Banco Popular)⁴⁶, да показва, че механизмът за последващо обезщетение може да бъде полезен инструмент, в него не се разглежда въпросът дали този механизъм е достатъчен, когато националното право не допуска привременни мерки за спиране на изпълнението на задължението за плащане по договор за кредит. Тъй като допускането на привременна мярка, изразяваща се в спиране на изпълнението на договор за кредит, е въпрос, различен от последващото обезщетение, което се отнася до материалноправните аспекти на реституцията, това съдебно решение не е релевантно за целите на настоящото дело⁴⁷.

78. От устните становища на страните в съдебното заседание пред Съда става ясно, че с член 135, параграфи 1 и 4 от Закона за Банковия гаранционен фонд не се транспонира никоя разпоредба от Директива 2014/59, а той представлява по-скоро норма, която допълва правилата, предвидени в тази директива. Тъй като Директива 2014/59 не хармонизира процедурите, приложими към допускането на привременни мерки в производства, които засягат банка в режим на преструктуриране, тези мерки попадат в обхвата на националната правна система на държавите членки.

79. В този контекст всяка държава членка трябва да уреди, в съответствие с принципа на процесуална автономия на държавите членки, процесуалните правила за административните и съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза. Тези процесуални норми обаче не трябва да бъдат по-неблагоприятни от процесуалните норми, които уреждат подобни вътрешноправни съдебни производства (принцип на равностойност), и не трябва да правят практически невъзможно или изключително трудно упражняването на правата, предоставени от правовия ред на Съюза (принцип на ефективност)⁴⁸.

80. Що се отнася до принципа на ефективност, както вече отбелязах, задължението на държавите членки да осигурят ефективността на правата, които физическите лица черпят от правото на Съюза, и по-специално на правата, произтичащи от Директива 93/13, включва изискване за ефективна съдебна защита, потвърдено в член 7, параграф 1 от тази директива⁴⁹, което се отнася по-специално до определянето на подробни процесуални правила, свързани с производства, основани на такива права⁵⁰. По-специално, националните съдилища трябва да придадат пълна ефективност на правата, произтичащи от Директива 93/13, разглеждана в светлината на член 47 от Хартата, и да оставят без приложение национална правна уредба или национална практика, която забранява допускането на привременни мерки, целящи спиране на плащанията по договор за кредит, за който се твърди, че е незаконосъобразен поради неравноправни клаузи⁵¹.

⁴⁶ C-410/20, EU:C:2022:351.

⁴⁷ Вж. по аналогия становището на генерален адвокат Wahl по дело Sánchez Morcillo и Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2110, т. 53), в което той прави разграничение между процесуалните правни средства за защита и материалноправните въпроси.

⁴⁸ Решения от 6 октомври 2015 г., Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:655, т. 46), и от 21 декември 2021 г., Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, т. 58).

⁴⁹ Вж. точка 41 по-горе.

⁵⁰ Вж. по аналогия, що се отнася до Директива 93/13, решение от 22 април 2021 г., Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, т. 54 и цитираната съдебна практика). Вж. и заключението ми по дело Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, т. 97 и сл.).

⁵¹ Вж. точка 41 и сл. по-горе.

81. В своето решение от 5 май 2022 г., Banco Santander (Преструктуриране на Banco Popular)⁵², Съдът действително постановява, че целта да се гарантира стабилността на банковата и финансовата система, както и целта да се избегне системен риск, са преследвани от Съюза цели от общ интерес.

82. Важно е същевременно да се отбележи, че делото, по което е постановено това решение, се отнася за дружество, създадено след преструктурирането, докато искът в настоящото производство се отнася до остатъчната част от дружество, която трябва да бъде ликвидирана. Ето защо, както твърди Комисията в съдебното заседание, допускането на привременни мерки по отношение на активите на това дружество не застрашава финансовата стабилност на банковата система⁵³. В това отношение е важно да се подчертае последователността на събитията в главното производство, където мостовата банка е създадена веднага след приемането на решението за преструктуриране, така че, ако в полза на определени категории длъжници бъдат допуснати привременни мерки, позволяващи спиране на изпълнението на задълженията за плащане към тази остатъчна част от дружеството, това няма да засегне финансовото състояние на новосъздаденото дружество. Освен това е от съществено значение, че въпросната привременна мярка няма за цел да се учреди обезпечение върху съществуващите активи на банката в несъстоятелност, а само да се спрат бъдещите плащания на потребителя⁵⁴.

83. Същото разграничение е приложимо и за делата Novo Banco, където исковете, свързани с договорите, са насочени към мостовата банка, създадена от националния орган⁵⁵. По тези дела действията на потребителите не са можели да доведат до успех, тъй като са щели да подкопаят стабилността на финансовата система⁵⁶, докато в настоящия случай въпросното искане се отнася за плащания към дружество по силата на потенциално неравноправни договорни клаузи, като дружеството така или иначе ще бъде ликвидирано. Поради това съображенията, свързани с тези дела по отношение на целта за осигуряване на стабилност на финансовата система, не са приложими в настоящия случай.

84. Следователно, както заявява Комисията в съдебното заседание, в настоящия случай не е необходимо да се съпоставя потребителското право с финансовата стабилност, тъй като въпросните привременни мерки се отнасят само до спирането на увеличаването на вземането на потребител срещу остатъчната част от дружество и следователно финансовата стабилност на банковата система не е застрашена. Правилата или практиките на държава членка, които допълват разпоредбите от Директива 2014/59, не могат да възпрепятстват ефективността на защитата, предвидена в член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждани в светлината на ефективната съдебна защита,

⁵² C-410/20, EU:C:2022:351.

⁵³ Освен това случаят не се отнася до иск за обезщетение срещу институция в режим на преструктуриране или до иск за нищожност на договора за записване на акции съгласно националното право. Следователно този случай не се отнася до налагането на привременни мерки за спиране на изпълнението на договор, което е процесуална мярка, целяща да защити ефективната съдебна защита на дадено лице.

⁵⁴ Запитващата юрисдикция обяснява, че „обезпечението се отнася до непаричен иск за обявяване на нищожността на договор, който няма преки имуществени последици за несъстоятелния длъжник“, като добавя, че това „обезпечение не представлява обезпечение върху имуществото на лицето в несъстоятелност по смисъла на член 146, параграф 3 от Закона за несъстоятелността“.

⁵⁵ Вж. решение от 5 септември 2024 г., Novo Banco и др. (C-498/22—C-500/22, EU:C:2024:686, т. 24). Що се отнася до дело C-500/22, Съдът подчертава, че вземането, разглеждано в главното производство, е възникнало по силата на договор за продажба, сключен не с остатъчната част от дружеството, а с новото дружество, т.е. Novo Banco, и се отнася до задължение, което към датата на сключване на този договор е било част от активите и пасивите на Novo Banco.

⁵⁶ Вж. по-специално точки 142 и 143 от това решение.

закрепена в член 47 от Хартата, когато исковете засягат такива привременни мерки и не представляват заплаха за финансовата стабилност на банковата система по смисъла на Директива 2014/59.

85. В решението по горепосоченото дело C-287/22⁵⁷ Съдът обаче постановява, че преценката за необходимостта от допускане на такава привременна мярка трябва да се извърши *in concreto* с оглед на целта да се гарантира пълната ефективност на решението, което трябва да се постанови. Така националният съд трябва да прецени дали спирането на изпълнението на задълженията на потребителите е необходимо, за да се осигури възстановяване на тяхното фактическо и правно положение, по-специално с оглед на риска да се наложи да върнат сума, по-голяма от получената по кредита⁵⁸. От това следва, че по силата на Директива 93/13 националният съд трябва да допусне привременни мерки, изразяващи се в спиране на изпълнението на задължението на потребителя да извършва плащания, когато, първо, разполага с достатъчно данни за неравноправния характер на една или повече договорни клаузи, поради което е вероятно съответният договор за кредит да се окаже нищожен или поне на съответния потребител да трябва да бъдат възстановени дължимите по този договор месечни вноски⁵⁹.

86. В конкретния случай, първо, както вече посочих по-горе, запитващата юрисдикция, изглежда, счита, че поради бъдещото решение по неравноправните клаузи от разглеждания договор за кредит остатъчната част от дружеството действително ще трябва да върне сумите, платени от потребителите по този договор. Следователно това условие се оказва изпълнено.

87. Второ, в посоченото решение Съдът постановява, че националният съд следва да установи с оглед на всички обстоятелства по случая дали спирането на изпълнението на задължението на потребителя да плаща тези месечни вноски, докато трае съответното производство, е необходимо, за да се гарантира възстановяването на правното и фактическо положение на потребителя, такова каквото би било, ако тази клауза или тези клаузи не съществуваха. Този съд съответно може да вземе предвид по-специално финансовото положение на потребителя и риска той да трябва да възстанови на съответната банка сума, надхвърляща сумата, която е заел от нея⁶⁰.

88. В настоящия случай запитващата юрисдикция обяснява, че потребителите скоро ще изплатят (или вече са изплатили) на остатъчната част от дружеството сума, която надвишава отпуснатата главница. С оглед на това запитващата юрисдикция изразява загриженост, че поради производството по несъстоятелност, провеждано за Getin Noble Bank след решението за реструктуриране, потребителят няма да може да си възстанови преведените на тази банка суми, които могат да се окажат отвъд имуществото, което ще се разпределя между кредиторите. Ако това се случи — при условие че бъде извършена окончателна проверка от запитващата юрисдикция — не може да се гарантира пълната ефективност на решението, с което се установява, че някои клаузи от разглеждания договор за кредит в главното производство са неравноправни. Следователно втората предпоставка също се оказва изпълнена. Поради това член 385¹ от Гражданския кодекс, с който Директива 93/13 се въвежда в полското право, следва да се тълкува по такъв начин,

⁵⁷ Решение от 15 юни 2023 г., Getin Noble Bank (Спиране на изпълнението на договор за кредит) (C-287/22, EU:C:2023:491, т. 59).

⁵⁸ Пак там.

⁵⁹ Пак там.

⁶⁰ Пак там.

че да се гарантира максимално ефективно постигане на целите на тази директива. По принцип съгласно Директива 93/13 запитващата юрисдикция — след извършване на окончателна проверка — следва да допусне привременни мерки в настоящия случай.

89. В това отношение в съдебното заседание Комисията твърди, че тъй като въпросното дружество е в режим на реструктуриране съгласно Директива 2014/59, допусканите привременни мерки следва да се ограничат само до обезпечаване на вземания, които се отнасят за месечните вноски за лихви по кредита, но не и за договорните задължения на потребителя да плаща такива вноски по сумата на заетата главница.

90. В този контекст е важно да се отбележи рискът, който съществува за потребителите, да трябва да върнат на съответната банка сума, надвишаваща сумата, заета от тях от банката, подлежаща на реструктуриране, която е била подложена на оценка от органите за реструктуриране. Следователно за целите на ефективността на реструктурирането, извършвано съгласно Директива 2014/59, може да се приеме, че заетата главница се възстановява чрез месечни вноски, докато производството все още е в ход. При това положение плащането на лихви от страна на потребителя следва да бъде преустановено във всички случаи, за да се избегне плащането от потребителя на прекомерна сума към остатъчната част от дружеството, която трябва да бъде ликвидирана. В обобщение, привременните мерки следва да се сведат до сумата, която надвишава размера на главницата на заетата сума.

V. Заключение

91. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос, поставен от Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша), както следва:

„Член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори и член 34, параграф 1, букви б) и ж) от Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета, разглеждани в светлината на принципа на ефективност и правото на ефективна съдебна защита, закрепено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз,

трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба или национална практика, забраняваща — само защото банката ответник е в процедура по реструктуриране — допускането на привременни мерки за спиране, докато трае съдебното производство, на изпълнението на договорно задължение на потребител да плаща месечните погасителни вноски по кредит, които надхвърлят размера на заетата от потребителя главница, доколкото привременните мерки съответстват на месечните вноски, свързани с лихвите по кредита, и при условие че кредитът е останал в остатъчната част от дружеството след вземането на решението за реструктуриране“.